LUONNOS 26.8.2019

Valtioneuvoston asetus

Digi- ja väestötietovirastosta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 2 §:n, 3 §:n 2 momentin ja 7 §:n 2 momentin, valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:n 4 momentin sekä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 3 ja 4 momentin nojalla, sellaisina kuin niistä ovat valtion virkamieslain 8 §:n 4 momentti laissa 258/2015 ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 3 ja 4 momentti laissa 693/2016:

1 §

Yhteistyö

Valtiovarainministeriön on neuvoteltava oikeusministeriön kanssa ennen päätöstä Digi- ja väestötietovirastoa koskevasta kehittämis- tai lainsäädäntöhankkeesta, jolla voi olla vaikutuksia niihin virastolle kuuluviin tehtäviin, joiden lainsäädännön valmistelusta vastaa oikeusministeriö.

2 §

Kansalaisneuvonta

Digi- ja väestötietovirasto tuottaa ja kehittää Kansalaisneuvonta-palvelua. Kansalaisneuvonta on julkisten palvelujen käyttäjille tarkoitettu yleisneuvontapalvelu, joka tukee viranomaisten neuvontaa.

3 §

Digitaalisten palveluiden käyttäjätuki

Digi- ja väestötietovirasto kehittää digitaalisten palveluiden käyttäjätuen toimintatapoja ja käytäntöjä.

4 §

Julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijatehtävät ja palvelut

Digi- ja väestötietovirasto:
1) tuottaa ja kehittää julkisen hallinnon tiedonhallintaa, tietoturvallisuutta sekä digitaalisia palveluja ja sähköistä asiointia koskevia menetelmiä ja välineitä;
2) tuottaa tietohallintoa, tiedonhallintaa, tietoturvallisuutta ja digitaalisia palveluja koskevia asiantuntijapalveluja valtionhallinnolle;
3) kokoaa ja ylläpitää yleistä tilannekuvaa julkisen hallinnon tietohallinnosta, tiedon hallinnasta, tietoturvallisuudesta ja digitaalisista palveluista.

5 §

Kelpoisuusvaatimukset

Kelpoisuusvaatimuksena välittömästi pääjohtajan alaisina toimivilla viraston johtoon kuuluvilla sekä muilla pääjohtajan välittömässä alaisuudessa johtotehtävissä toimivilla virkamiehillä on ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Henkikirjoittajan viran kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto.

6 §

Kielelliset kelpoisuusvaatimukset

Siitä poiketen, mitä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentissa säädetään, Digi- ja väestötietoviraston kuuteen henkikirjoittajan virkaan on kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena ruotsin kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Lisäksi Digi- ja väestötietoviraston 21 virkaan, joissa ei ole säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, on kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

7 §

Digi- ja väestötietoviraston toimipaikat

Digi- ja väestötietovirastolla on toimipaikka Helsingissä, Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Kajaanissa, Kokkolassa, Kouvolassa, Kuopiossa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Oulussa, Porissa, Rovaniemellä, Seinäjoella, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

8 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä X päivänä Xkuuta 2019

[Ministeri]

[Esittelijä]

1. Yksityiskohtaiset perustelut

1. Valtioneuvoston asetus Digi- ja väestötietovirastosta

1 § Yhteistyö

Digi- ja väestötietovirasto hoitaa merkittävässä määrin sellaisia tehtäviä, joiden lainsäädännön valmisteluvastuu kuuluu oikeusministeriön hallinnonalalle. Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 7 §:n nojalla pykälässä säädettäisiin valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön yhteistyöstä viraston ohjauksessa niissä viraston tehtävissä, jotka perustuvat oikeusministeriön toimialan lainsäädäntöön ja joiden lainsäädännön valmistelusta vastaa oikeusministeriö. Pykälässä säädettäisiin valtiovarainministeriön velvoitteesta neuvotella oikeusministeriön kanssa ennen päätöstä Digi- ja väestötietovirastoa koskevasta kehittämis- tai lainsäädäntöhankkeesta, jolla voi olla vaikutuksia niihin virastolle kuuluviin tehtäviin, joiden lainsäädännön valmistelusta vastaa oikeusministeriö.

Viraston tehtävät ja toiminnan kehittämistarpeet kohdistuvat useimmiten sekä valtiovarainministeriön että oikeusministeriön toimialan lainsäädäntöön samanaikaisesti. Ministeriöiden on kehitettävä ohjauksessa tehtävää yhteistyötä niin, että muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin kyetään vastaamaan.

Tarkoituksena on, että yhteistyö ohjauksessa olisi ennakoivaa ja suunniteltua, jotta viraston toimialan strategisen tason kokonaisnäkemyksen muodostaminen olisi mahdollista. Yhteistyö ohjauksessa sisältäisi myös aktiivisen vuorovaikutuksen valtiovarainministeriön, oikeusministeriön ja Digi- ja väestötietoviraston kesken. Nämä perusteet huomioon ottamalla ministeriöiden näkemysten yhteensovittaminen tapahtuu oikea-aikaisesti ja poikkihallinnollinen ohjaus tapahtuu niin, että oikeusministeriöllä on mahdollisuus osallistua viraston tavoitteiden asettamiseen ja esimerkiksi niistä seuraavien lainsäädäntötoimenpiteiden suunnitteluun riittävän aikaisessa vaiheessa. Edelleen ministeriöillä on mahdollisuus seurata yhteistyössä tavoitteiden toteutumista.

Valtiovarainministeriön, oikeusministeriön ja Digi- ja väestötietoviraston välinen toimiva vuorovaikutus on olennaista myös oikeusministeriön lainsäädännön seurantamahdollisuuksien kannalta: oikeusministeriön tulee voida seurata aktiivisesti vastuulleen kuuluvan lainsäädännön toimivuutta ja olla vaikuttamassa varhaisessa vaiheessa sellaisiin kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeisiin, joilla on vaikutuksia oikeusministeriön toimialan lainsäädäntöön.

Yhteistyön lähtökohtana tulee olla läpinäkyvä ja viiveetön tiedonkulku kaikkien toimijoiden välillä, jatkuva vuoropuhelu sekä säännöllisesti kokoontuva yhteistyöfoorumi. Ministeriöiden ja viraston välisiä, säännöllisiä tapaamisia järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa, minkä lisäksi jokaiselle organisaatiolle määritellään vastuutahot välittömän tiedonkulun varmistamiseksi. Yhteistapaamisissa käsitellään muun muassa viraston strategiaa, toiminnan kehittämistarpeita ja lainsäädännön kehittämistarpeita. Ministeriöiden ja viraston välistä tiedonkulkua voidaan tehostaa esimerkiksi yhteisillä sähköisillä työtiloilla.

Viraston ohjauksessa tehtävän yhteistyön toimivuutta tulee seurata säännöllisesti ja tarpeen vaatiessa kehittää yhteistyötä esimerkiksi perustamalla pysyviä tai ad hoc -ohjaustoimielimiä.

2 § Kansalaisneuvonta

Pykälässä säädettäisiin Digi- ja väestötietoviraston tehtäväksi kuuluvasta kansalaisneuvonnasta, joka on julkisten palveluiden käyttäjille tarkoitettu yleisneuvontapalvelu. Tehtävä on toistaiseksi perustunut Väestörekisterikeskuksen eräistä tehtävistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (760/2017), joka kumotaan Digi- ja väestötietovirastosta annetulla lailla. Tehtävässä ei tapahtuisi muutoksia.

3 § Digitaalisten palveluiden käyttäjätuki

Pykälässä säädettäisiin Digi- ja väestötietoviraston tehtävästä digitaalisten palveluiden käyttäjätuen kehittämisessä ja tuottajien tukemisessa. Digi- ja väestötietovirasto antaisi digitaalisten palveluiden käyttäjätuen tuottajille ohjeita ja muodostaisi hyviä käytänteitä siitä, missä tilanteissa ja millä tavoin tukea voidaan antaa. Digi- ja väestötietovirasto voisi tässä tehtävässä tuottaa ohjeita sekä suosituksia toiminnan laadusta. Hyvissä käytänteissä linjattaisiin myös perusperiaatteet sille, milloin tuen tarjoajan tulee ohjata asiakas muihin kanaviin tai ottamaan yhteyttä suoraan hallintoasiaa hoitavaan viranomaiseen.

4 § Julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijatehtävät ja palvelut

Pykälässä säädettäisiin Digi- ja väestötietovirastolle kuuluvista julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijatehtävistä ja palveluista. Tehtävät ovat toistaiseksi perustuneet Väestörekisterikeskuksen eräistä tehtävistä annettuun valtioneuvoston asetukseen, joka kumotaan Digi- ja väestötietovirastosta annetulla lailla. Tarkoituksena on tarkistaa viraston tehtäviä joiltain osin erityisesti

julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) johdosta. Mainitussa laissa säädetään Väestörekisterikeskuksen tehtävistä tiedonhallinnan toimialueella. Kyseisistä tehtävistä ei ole tarpeen säätää enää erikseen asetuksella.

Pykälän 1 kohdan mukaan Digi- ja väestötietovirasto tuottaa ja kehittää julkisen hallinnon tiedonhallintaa, tietoturvallisuutta sekä digitaalisia palveluja ja sähköistä asiointia koskevia menetelmiä ja välineitä. Kohdan mukaiset tehtävät tukevat viranomaisia niiden kehittäessä omaa tiedonhallintaansa sekä digitaalisia palveluja. Digi- ja väestötietovirasto kehittää ja ylläpitää tiedonhallinnan menetelmiä ja välineitä julkisen hallinnon organisaatioiden toiminnan suunnittelun sekä valtiovarainministeriön ohjaustehtävän tueksi. Digi- ja väestötietovirasto ylläpitää esimerkiksi julkaisualustaa digitalisaatiota edistävälle informaatio-ohjaukselle. Kohdan mukaisessa tehtävässään Digi- ja väestötietovirasto tuottaisi myös valtiovarainministeriön tietoturvallisuuden yleisiin perusteisiin liittyvän ohjaustehtävän tueksi tietoturvallisuutta koskevia menetelmiä ja välineitä.

Digi- ja väestötietovirasto voisi tuottaa pykälän 2 kohdan perusteella valtionhallinnolle tietohallintoa, tiedonhallintaa, tietoturvallisuutta ja digitaalisia palveluja koskevia asiantuntijapalveluja. Toisaalta Digi- ja väestötietoviraston tehtäviin kuuluu julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 §:n 5 momentin perusteella tuottaa tiedonhallintalautakunnalle asiantuntijapalveluja tiedonhallinnan ja tietoturvallisuuden menettelyjen kehittämiseksi. Siten esimerkiksi Digi- ja väestötietoviraston erilaisten tiedonhallintaa koskevien suositusten, ohjeiden ja kannanottojen laatimiseen ja julkaisuun liittyvät avustavat asiantuntijapalvelut Digi- ja väestötietovirasto tuottaisi suoraan mainitun lain perusteella.

Virasto voisi tuottaa kohdan mukaista asiantuntijapalvelua esimerkiksi toimialan yhteistyötoimielimen tueksi. Tällä hetkellä tällainen yhteistyöelin on esimerkiksi julkisen hallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä (VAHTI), jonka käytännön toiminnasta virasto vastaisi myös jatkossa.

Digi- ja väestötietovirastossa on osaamista tietoturvallisuudesta, joten valtionhallinnon tietoturvallisuuden edistämiseksi ja osaamisen kasvattamiseksi laajemmin on perusteltua, että Digi- ja väestötietoviraston asiantuntemus on hyödynnettävissä myös laajemmin valtionhallinnossa asiantuntijapalvelun muodossa. Lisäksi Digi- ja väestötietovirastoon 1.1.2019 Valtiokonttorista siirretty D9-toiminto tuottaisi digitalisaatiokehitystä tukevaa, digitaalisten palvelujen kehittämiseen liittyvää asiantuntijapalvelua valtionhallinnolle.

Digi- ja väestötietovirasto voisi 2 kohdan perusteella tuottaa joko yksittäisiä toimeksiantoja tai jatkuvaluonteisempaa asiantuntijapalvelua.

Pykälän kolme kohdan mukaan Digi- ja väestötietovirasto kokoaa ja ylläpitää yleistä tilannekuvaa julkisen hallinnon tietohallinnosta, tiedonhallinnasta, tietoturvallisuudesta ja digitaalisista palveluista. Tässä tehtävässään Digi- ja väestötietovirasto kokoaa selvitys- ja arviointitietoa. Tarkoituksena olisi, että yleinen tilannekuva tukisi valtiovarainministeriön tietoturvallisuuden ohjaustehtävän toteuttamista, kun sen avulla olisi mahdollista seurata julkisen hallinnon tietohallinnon, tiedonhallinnan, tietoturvallisuuden ja digitaalisten palveluiden kehittymistä, muutoksia ja vaikutuksia. Tehtävään sisältyisi myös 3 §:ssä tarkoitetun digitaalisten palveluiden käyttäjätuen seuranta ja arviointi.

5 § Kelpoisuusvaatimukset

Digi- ja väestötietoviraston virkoihin voidaan säätää kelpoisuusvaatimuksia valtioneuvoston asetuksella valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:n 4 momentissa säädetyn valtuutuksen perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan kelpoisuusvaatimuksena Digi- ja väestötietoviraston välittömästi pääjohtajan alaisina toimivilla viraston johtoon kuuluvilla sekä muilla pääjohtajan välittömässä alaisuudessa johtotehtävissä toimivilla virkamiehillä on ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Kelpoisuusvaatimus koskisi kaikkia pääjohtajan suorassa alaisuudessa olevia johtajia riippumatta siitä, toimivatko he esimiesasemassa viraston toimintayksikön kuten linjan tai toimintakokonaisuuden johtajana vai ns. esikuntajohtajana ilman esimiesasemaa.

Pykälän 2 momentissa henkikirjoittajan virkaan säädettäisiin erityiseksi kelpoisuusvaatimukseksi oikeustieteen muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto. Kelpoisuusvaatimus vastaisi voimassa olevassa rekisterihallintoasetuksessa säädettyä kelpoisuusvaatimusta.

6 § Kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Pykälässä säädettäisiin erityisistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista sekä siitä, kuinka monessa virassa on tällaisia kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Digi- ja väestötietoviraston virkoihin voidaan säätää kie-

litaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 3 ja 4 momenttien valtuutusten nojalla.

Pykälän 1 momentin mukaan ruotsinkielisen väestön palvelujen saatavuuden turvaamiseksi Digi- ja väestötietoviraston tulee asettaa kuuteen henkikirjoittajan virkaan kielitaitoa koskevaksi kelpoisuusvaatimukseksi ruotsin kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisiä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia niihin virkoihin, joihin ei ole säädetty kelpoisuusvaatimukseksi korkeakoulututkintoa. Ruotsinkielisen väestön palvelujen saatavuuden turvaamiseksi Digi- ja väestötietoviraston tulee asettaa 21 virkaan, joissa ei ole säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, kielitaitoa koskevaksi kelpoisuusvaatimukseksi ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen luo Digi- ja väestötietovirastolle edellytykset toteuttaa ruotsinkielistä palvelua ja turvata kielellisiä oikeuksia. Viraston tulee määrittää ja sijoittaa virat huomioiden ruotsinkielisen palvelun tarve. Edelleen palvelujen, palvelukanavien, prosessien ja teknologian kehittyminen aiheuttaa myös muutostarpeita siihen, missä tehtävissä ruotsin kieltä tarvitaan.

7 § Digi- ja väestötietoviraston toimipaikat

Pykälässä säädettäisiin viraston toimipaikkojen sijaintipaikkakunnista. Toimipaikkoja sijaitsisi yhteensä 18 paikkakunnalla. Hallinnon asiakkaan olisi mahdollista asioida kaikissa henkilökohtaista palvelua vaativissa asioissa toimipaikoissa. Viraston palveluista käyntiasiointia edellyttäviä palveluita ovat siviilivihkimiset, julkisen notaarin todistuspalvelut, maahanmuuton rekisteröinti ja kaupanvahvistukset. Toimipaikkoihin sovellettaisiin valtion virastojen aukiolosta annettua asetusta (332/1994), mistä johtuen toimipaikkojen olisi oltava auki asetuksessa määriteltyinä kellonaikoina.

Toimipaikkojen lisäksi viraston työjärjestyksellä voitaisiin määrätä viraston työskentelyn järjestämisestä, esimerkiksi sellaisista paikkakunnista, joilla henkilöstöä toimipaikkojen lisäksi työskentelee. Tällaisista, ensisijaisesti henkilöstön työskentelypisteiksi määriteltävistä toimipisteistä voitaisiin tuottaa palveluita eri asiointikanaviin viraston eri paikkakunnilta. Käyntiasioinnin li-

säksi viraston asiointikanavia voisivat olla esimerkiksi sähköinen asiointipalvelu, puhelinpalvelu, sähköposti ja kirjeposti. Toimipisteistä olisi myös mahdollista tarjota paikallisen palvelutarpeen mukaan käyntiasiointia esimerkiksi ajanvarauksella tai aukioloasetuksesta poikkeavina kellonaikoina. Toimipisteisiin ei sovellettaisi aukioloasetusta.

Ehdotettu säännös mahdollistaisi valtakunnallisen toimivallan omaavan viraston toimintojen sijoittamisen asiakaslähtöisesti huomioiden hallinnon asiakkaiden muuttuneet tarpeet. Asiakastarpeet ja odotukset, työn tekemisen tavat ja asiakaspalvelun käytännöt ovat valtionhallinnossa ja koko yhteiskunnassa muuttuneet ja muuttumassa edelleen erityisesti teknologisen kehittymisen myötä. Hallintolain palveluperiaate edellyttää, että viraston toiminnan lähtökohtana tulee olla hallinnon asiakkaiden palveleminen niin, että asiointi on mahdollisimman helppoa ja asiakkaan kannalta tosiasiallisesti saavutettavissa. Yhä useammin hallinnon asiakas odottaa mahdollisuutta asioida sähköisesti. Viraston toimintojen jakamisella toimipaikkoihin ja toimipisteisiin pystytään vastaamaan tuloksellisemmin muuttuneisiin asiakastarpeisiin ja toteuttamaan sitä kautta palveluperiaatetta. Muutos mahdollistaa paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työskentelyn sekä toimintamallin, jossa henkilöstön työskentelypisteiden ja viraston tarjoamien palveluiden ei ole tarve sijaita samassa paikassa. Lisäksi alueellista näkökulmasta on perusteltua, että henkilöstö voi työskennellä myös sellaisissa työskentelypisteissä, joissa ei ole tarvetta asiakaspalvelulle.

8 § Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2020 eli samanaikaisesti Digi- ja väestötietoviraston perustamista koskevan lainsäädännön kanssa.

2. Vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Digi- ja väestötietoviraston siirtymävaiheen toimintamenoihin ja perusrahoitukseen Digi- ja väestötietoviraston organisaatioasetuksessa esitettävällä toimipaikkaratkaisulla ei ole vaikutuksia uuden viraston aloittaessa toimintansa 1.1.2020. Toimipaikkaratkaisulla arvioidaan kuitenkin olevan potentiaalisia säästövaikutuksia tulevaisuudessa organisaation kustannus- ja tilatehokkuuden paranemisen myötä.

Toimitilojen tarpeeseen vaikuttavat toiminnan sisäinen organisointi, tilastandardit ja toimipaikkojen lukumäärä. Esitetyn toimipaikkaverkoston ulkopuolelle jäävissä nykyisissä toimipisteissä (yht. 20 kpl) pääosassa on toistaiseksi voimassaolevat vuokrasopimukset. Yhteensä 6 toimipisteessä (Espoo 10/2022, Iisalmi 4/2027, Kouvola 7/2030, Pietarsaari 2/2026, Raahe 2/2029, Raisio 3/2029, Ylivieska 1/2021) on määräaikainen vuokrasopimus, jotka vapautuvat viimeistään heinäkuuhun 2030 mennessä. Virastolle siirtyvien nykyisten vuokrasopimusten päättyessä on mahdollista tulevaisuudessa arvioida henkilöstön mahdollisuutta siirtyä työskentelemään esimerkiksi samalla sijaintipaikkakunnalla sijaitsevaan yhteispalvelupisteeseen, jossa on myös mahdollista tarjota tarpeita vastaavassa määrin asiakaspalvelua. Tehostuvan toimitilahallinnon avulla voidaan tätä kautta saavuttaa säästöjä viraston toimitilakustannuksissa. Esimerkiksi em. viiden (Raision toimitilat on vuokrattu Migrille maaliskuuhun 2029 asti) toimipaikan ja työskentelypisteen osalta arvioidut kustannussäästöt toimitilavuokrissa vuoden 2030 jälkeen olisivat vuositasolla yht. noin 85 000 euroa/htv.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Valtioneuvoston asetuksessa Digi- ja väestötietovirastosta ehdotetaan säädettäväksi erityisistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista sekä siitä, kuinka monessa viraston virassa tällaisia vaatimuksia on. Erityistä kielitaitoa edellyttävien virkojen määrä säilyy organisaatiouudistuksessa ennallaan tarkoittaen 6 henkikirjoittajan virkaa ja 21 virkaa, jossa ei ole säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa. Säädettävät erityiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tasoltaan ja määrältään nykyisin maistraattien toimialuekohtaisesti säädettyjen virkojen kokonaislukumäärää ja vaativuustasoa.

Digi- ja väestötietoviraston toiminnan kannalta voidaan arvioida, että valtakunnallisessa virastossa pätevän, kielitaitoisen henkilöstön palkkaaminen on helpompaa, kun virat ovat valtakunnallisen viraston yhteisiä, eikä niiden sijoittaminen ei ole sidottu toimialueisiin. Valtakunnallisessa virastossa on mahdollista arvioida toiminnan kokonaisuuden ja kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta tuloksellisimmin sitä, missä tehtävissä kielivirkamiehiä tarvitaan, miten virat tulisi sijoittaa ja miten kokonaisuus tulisi organisoida. Viraston on esimerkiksi mahdollista perustaa keskitetty ruotsinkielinen toiminto, jonne ohjataan valtakunnallisen työjonon kautta ruotsinkielisiä asioita, mikäli tämän katsotaan olevan asiakastarpeen ja viraston toiminnan organisoitumisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Jatkossa valtakunnallisen toimivallan omaava virasto voi huolehtia kielellisten oikeuksien toteuttamisesta si-

joittamalla erityisiä kielellisiä kelpoisuusvaatimuksia sisältävät virat tarkoituksenmukaisille paikkakunnille viraston toiminnan kannalta ja tehdä joustavampia järjestelyjä kielellisen palvelun takaamiseksi varmistaen siten, että palvelua on saatavilla oikealla kielellä ja asiallisen palvelutarpeen edellyttämällä tavalla siellä, missä sille on tarvetta.

Virkojen määrän suhteellinen osuus viraston siitä henkilöstömäärästä, jotka hoitavat elämäntapahtumien vahvistamiseen ja muihin oikeusturvapalveluihin liittyviä tehtäviä, vastaa valtakunnallisesti ruotsinkielisen väestön suhteellista osuutta (n. 5 %). Varsinkin organisaatioiden yhdistyessä ja toiminnan muuttuessa valtakunnalliseksi on perusteltua, että kielivirkamiesten määrä pysyy ennallaan. Valtakunnallisessa toiminnassa kielellisten oikeuksien turvaamisen edellyttää riittävän vahvaa ruotsinkielistä palveluketjua. Lähtökohtana virkojen lukumäärän määrittelyssä tulee olla se, että virastolla on riittävästi kielitaitoista henkilöstöä, jotta turvataan ruotsinkielisten oikeus palveluihin omalla äidinkielellään. Viraston valtakunnallisten toimintatapojen kehittyessä ja asioinnin siirtyessä uudenlaisiin digitaalisiin palveluihin tarkastellaan sitä, että erityistä kielitaitoa edellyttävien virkojen määrä vastaa ruotsinkielisen asioinnin tarvetta, minkä lisäksi virkojen lukumäärässä voidaan huomioida viraston henkilöstömäärässä tapahtuvat muutokset. Tulevaisuudessa voi olla esimerkiksi mahdollista, että digitaalisten asiointikanavien kehittyessä saadaan tarkemman tason tilastotietoa suomen- ja ruotsinkielisestä asioinnista, minkä johdosta pystytään määrittämään ruotsinkielisen osaamisen tarve todelliseen asiakastarpeeseen perustuen.

Nykyisistä Väestörekisterikeskuksen (VRK) ja maistraattien yht. 38 toimipaikasta tai työskentelypisteestä jää organisaatioasetuksessa esitettyjen toimipaikkojen ulkopuolelle yhteensä 20 toimipistettä: Espoo, Hyvinkää, Iisalmi, Kemi, Kemijärvi, Kittilä, Kotka, Mänttä-Vilppula, Parainen, Pietarsaari, Porvoo, Raahe, Raasepori, Raisio (toiminta lakkautettu ja toimitilat jälleen vuokrattu), Rauma, Saarijärvi, Salo, Savonlinna, Varkaus ja Ylivieska. Organisaatiouudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus vähentää suoraan viraston toimintojen sijaintipaikkakuntia, vaan toimipaikkaverkoston ulkopuolelle jäävät paikkakunnat, joissa virastolla on toimintaa, on tarkoitus sisällyttää viraston toimipisteiksi viraston työjärjestyksellä.

Toimipaikkojen lisäksi myös toimipisteistä on mahdollista tarjota käyntiasiointia esimerkiksi ajanvarauksella palvelutarpeen mukaisesti. Maistraatit ovat myös mukana yhteispalvelun asiointipisteverkossa, joten sen hyödyntäminen käyntiasiointipalveluiden turvaamiseksi on myös jatkossa luontevaa ja johdonmukaista.

Henkilökohtaista asiointia edellyttäviä palveluita Digi- ja väestötietovirastossa ovat siviilivihkimiset, julkisen notaarin todistuspalvelut, maahanmuuton rekisteröinti ja kaupanvahvistukset. Maahanmuuton rekisteröinnissä käyntiasiointia edellyttävät erityisesti ulkomaalaisten rekisteröinnit, koska niissä on tarpeen varmistua asiakkaan henkilöllisyydestä ja esitettävien asiakirjojen alkuperäisyydestä. Julkisen notaarin todistukset kirjataan pääosin alkuperäiseen asiakirjaan Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Sähköisten dokumenttien ja muiden asiakirjan aitouden varmentavien toimintakäytäntöjen kehittäminen tapahtuu kansainvälisessä yhteistyössä ja niiden laajempi käyttöönotto etenee hitaasti.

Käyntiasiointia edellyttävien palvelujen asiointimäärät ovat suhteellisen pieniä verrattuna muihin viraston palveluihin. Henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttävät palvelut ovat sangen vähäinen osuus pääasiassa yksityishenkilöille suunnatusta viraston palvelukokonaisuudesta ja asiointikertojen määrästä. Vuonna 2018 siviilivihkimisiä suoritettiin maistraateissa noin 10 000 kpl, julkisen notaarin todistuksia annettiin noin 150 000 kpl ja ulkomaalaisten tietojen rekisteröintejä tehtiin noin 25 000 kpl.

Henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttävissä palveluissa tehtiin maistraateissa vuonna 2012 yhteensä noin 217 869 suoritetta ja vastaava luku vuonna 2018 oli yhteensä noin 196 306 suoritetta. Henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttävien palvelujen asiointimäärät ovat vähentyneet maistraateissa em. seitsemän vuoden tarkastelujaksolla arviolta yhteensä noin 21 562 kpl eli yhteensä noin kymmenen prosenttia.

Asiointimäärät niissä palveluissa, joissa asiakkaan henkilökohtainen käyntiasiointi virastossa ei ole välttämätöntä, ovat edellä kerrottuun nähden huomattavia. Kansa-laisneuvontaan tuli vuonna 2018 useita miljoonia yhteydenottoja. Muuttoilmoitusten ja kotipaikkatietojen rekisteröintejä käsiteltiin vuonna 2018 noin 670 000 kpl, henkilöiden tietoihin liittyviä muita kuin ulkomaalaisten rekisteröintejä tehtiin noin 355 000 kappaletta ja maistraattien tietopalvelussa annettiin noin 800 000 otetta tai todistusta väestötietojärjestelmästä tai muista viraston ylläpitämistä rekistereistä. Holhoustoimen edunvalvontapalveluissa edunvalvojien valvontaan liittyvinä tehtävinä ratkaistiin lupa-asioita ja tarkastettiin edunvalvojan tekemiä holhoustilejä yhteensä noin 96 000 kpl. Edunvalvojan määräämisasioita ja edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisia käsiteltiin yhteensä noin 20 000 kappaletta. Edunvalvojan määräämisasioissa on joissakin tilanteissa tarpeen tavata henkilö, jolle edunvalvojan määräämistä harkitaan, samoin itse edunvalvojan tapaaminen on erityistilanteissa tarpeen. Nämä tapaamiset järjestetään viranomaisen aloitteesta erikseen sovitta-

vana ajankohtana joko henkilökohtaisena tapaamisena virastossa, etäyhteydellä tai asiakkaan luona esimerkiksi palvelutalossa tai muussa hoitolaitoksessa.

Viraston toiminnan organisoitumisessa pystytään esitetyllä toimipaikka- ja toimipistejaolla vastaamaan asiakkaiden muuttuneisiin tarpeisiin asioida ensisijaisesti digitaalisten palvelujen kautta silloin, kun se on mahdollista. Digi- ja väestötietoviraston valtakunnallinen toimivalta yhdistyneenä alueelliseen läsnäoloon ja toimipaikka- ja toimipisteverkostoon mahdollistaa sen, että uudessa virastossa henkilöstö voi erikoistua eri tehtäväalueille nykyistä paremmin. Toisaalta tehtäviä voidaan koota esimerkiksi eri toimipaikkoihin ja toimipisteisiin tai ohjata niitä joustavasti käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi sinne, missä on käytettävissä tehtävään sopiva henkilöstö-resurssi. Tämä on usein mahdollista riippumatta siitä, missä asiakas on fyysisesti laittanut asiansa vireille. Toisaalta henkilöresursseja voidaan myös ohjata niihin tehtäviin ja niille alueille, joissa siihen on tarvetta. Tämän seikan merkitys korostuu, kun henkilöstön ikärakenteen johdosta merkittävää eläköitymistä on jo lähivuosien kuluessa odotettavissa. Korvaavissa rekrytoinneissa voidaan tällöin joustavasti huomioida laadullinen ja alueellinen palvelujen tarve.

Henkilöstövaikutukset

Virastouudistuksessa on arvioitava organisaatiorakennetta, palveluketjuja sekä suomen ja ruotsinkielisen palvelun tarpeita niin, että asetuksessa säädettävät erityiset kielitaitovirat voidaan määritellä, sijoittaa kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla, ja että virat voidaan täyttää kelpoisuusvaatimukset täyttävällä henkilöstöllä. Lähtökohtana organisaatiouudistuksessa Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 14 §:ssä säädetyn siirtymäsäännöksen johdosta on se, että Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön virkoihin nimettynä olevat ovat edelleen kelpoisia virkoihinsa. Organisaatiomuutoksen yhteydessä on mahdollista sijoittaa tarvelähtöisesti kelpoisuusvaatimukset täyttäviä, muutoksen kohteena olevia virkamiehiä kielivirkamiesten tehtäviin.

Esitettävien 18 toimipaikan lisäksi Digi- ja väestötietovirasto voi päättää joustavasti omassa työjärjestyksessään viraston muista toimipisteistä ja niissä työskentelystä. Organisaatiomuutos ei siten aiheita muutoksia paikkakuntiin, joissa virastolla on toimintaa. Esitettävän toimipaikkaverkoston lisäksi työjärjestyksellä päätettävät työskentelypaikkakunnat mahdollistaisivat sen, että viraston laajan tehtäväkentän toimintoja voidaan suunnitella järjestettäväksi joustavasti esimerkiksi digitalisaation tuomat mahdollisuudet huomioiden.

Esitettävällä toimipaikkaratkaisulla ei siten ole vaikutuksia henkilöstön työskentelypaikkakuntiin.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Digi- ja väestötietovirasto on valtakunnallinen, kaksikielinen keskushallinnon viranomainen. Organisaatiouudistuksella voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia asiakkaiden kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Erityistä kielitaitoa edellyttävien virkojen määrä säilyy uudistuksessa ennallaan, minkä lisäksi nykyiset maistraattien toimivaltarajat poistuvat, joten kielitaitoa omaavien virkamiesten osaamista voidaan jatkossa käyttää paremmin valtakunnallisesti. Esimerkiksi valtakunnallisten työjonojen avulla viraston palvelutoimintaa voidaan ohjata entistä tehokkaammin kielellisten oikeuksien toteuttamiseksi, kuten ruotsin- ja esimerkiksi saamenkielisen palvelun parantamiseksi. Myös asiakaspalvelutilanteissa on mahdollista esimerkiksi videoneuvottelulaitteiden välityksellä hyödyntää eri puolilla maata olevaan viraston kielelliseen osaamiseen. Toisaalta valtakunnallisen viraston virkojen sijoittamispäätöksissä huomioidaan myös käyntiasioinnin tarpeet siten, että asiakkaat pystyvät asioimaan äidinkielellään. Mikäli ruotsinkielisen toimintaa pystytään keskittämään ja tehostamaan, on uudistuksella mahdollisuus saavuttaa myönteisiä vaikutuksia myös viraston tehtäviä Ahvenanmaalla hoitavan Ahvenanmaan valtionviraston osalta, kun esimerkiksi koulutusta tai tiedottamista voidaan jatkossa hoitaa ruotsinkielisen väestön osalta tarkoituksenmukaisemmin.

Esitetty Digi- ja väestötietoviraston toimipaikkaverkosto mahdollistaa viraston kaikkien palvelujen saatavuuden määritellyissä toimipaikoissa valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen mukaisesti virka-aikana. Esitys varmistaa myös viraston palvelujen saatavuuden eli kohtuullisen matkustusajan päässä olevat käyntiasioinnin palvelut tilanteissa, joissa henkilökohtainen asiointi on välttämätöntä tai joissa asiakkaalla on muu syy asioida virastossa.

Esitettävässä toimipaikkaratkaisussa henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttävien palvelujen asiointietäisyydet olisivat 16–149 km toimipaikkaverkoston ulkopuolelle jäävissä nykyisistä viraston sijaintipaikkakunnista seuraavat: Espoosta Helsinkiin 16 km, Hyvinkäältä Hämeenlinnaan 49 km, Iisalmesta Kuopioon 80 km, Kotkasta Kouvolaan 57 km, Kemistä Rovaniemelle 117 km, Kemijärveltä Rovaniemelle 85 km, Kittilästä Rovaniemelle 149 km, Mänttä-Vilppulasta Jyväskylään 81 km, Paraisilta Turkuun 23 km, Pietarsaaresta Kokkolaan 36 km, Porvoosta Helsinkiin 52 km, Raahesta Ouluun 75 km, Raumalta Poriin 49 km, Saarijärveltä Jyväskylään 65 km, Salosta Turkuun 52 km, Savonlinnasta Mikkeliin 105 km, Varkaudesta Kuopioon 76 km

ja Ylivieskasta Kokkolaan 82 km. Henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttävien palvelujen osuus pääasiassa yksityishenkilöille suunnatusta palvelukokonaisuudesta ja asiointien määrästä arvioidaan edellä esitetyn mukaisesti pieneksi. Esitettävällä toimipaikkaratkaisulla ei täten arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia henkilökohtaista asiointia edellyttävien palvelujen saavutettavuuteen.

Esitettävän toimipaikkaverkoston ulkopuolelle jäävissä nykyisissä toimipisteissä mukana seuraavia, kielilain perusteella kaksikielisiä kuntia: Espoo, Porvoo, Parainen, Pietarsaari ja Raasepori. Asiointietäisyydet henkilökohtaista käyntiasiointia edellyttäviä palveluja virastoaikana tarjoaviin toimipaikkoihin muodostuisivat hyvin kohtuullisiksi seuraavasti: Espoosta Helsinkiin 16 km, Porvoosta Helsinkiin 52 km, Paraisilta Turkuun 23 km, Pietarsaaresta Kokkolaan 36 km ja Raaseporista Helsinkiin 93 km. Esitettävällä toimipaikkaratkaisulla ei ole kielellisten oikeuksien toteutumista ja ruotsinkielisten palvelujen saavutettavuutta olennaisesti heikentäviä vaikutuksia.

Toimipaikkaratkaisulla ei ole vaikutuksia saamenkielisten oikeuksiin. Organisaatiouudistuksen yhteydessä on valmisteltu osana erikseen annettavaa hallituksen esitystä saamen kielilain 2 §:ää koskeva muutosehdotus, jolla Digi- ja väestötietovirasto lisättäisiin niihin viranomaisiin, joihin saamen kielilakia sovelletaan.

Muilla asetusmuutoksilla ei ole merkittäviä taloudellisia, yhteiskunnallisia eikä henkilöstövaikutuksia, koska ne sisältävät Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävien uudelleenorganisoinnista aiheutuvat välttämättömät tekniset asetustason muutokset.